CZU: 351/354:004.8 https://doi.org/10.59295/pas2025.08

REDIMENSIONAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CA EFECT AL UTILIZĂRII INTELIGENȚEI ARTIFICIALE: CE RĂMÂNE, CE SE ADAUGĂ?

Marius VĂCĂRELU[12]

Abstract. ***In recent years, scientific research on Artificial Intelligence technology has exploded, as a result of the enormous progress it has achieved in a short period of time. However, in the field of analyzing its effects on states, public administration, and the overall framework of state organization, most studies focus on the issues of digitalization, the increasing speed of public services, and potentially the dangers posed by demographic processes. Without ignoring these, in this text I will seek to bring into discussion other factors, both from the sphere of demographics and economics, which will have certain effects on reshaping the political-legal relations in our societies during this century.***

Keywords*: Public Administration, Artificial Intelligence, Legal Framework, Costs.*

În lumea științei există mai multe momente în care putem spune că „moda face cercetarea" – sau mai concret spus, anumite evenimente importante atrag prea mult interes din partea tuturor celor implicați în această arie de activitate umană. Ne amintim cum la cumpăna deceniului trecut cel mai des cuvânt folosit în sfera științelor sociale era „criză", pe care îl vedeai atât în titlurile manifestărilor științifice, dar mai ales în articole și volume publicate în zeci de țări. Fără a dori să criticăm prea mult acest tip de abordare a temelor științifice, vom nota că totuși la un moment-dat acestea se epuizează, și dacă eventual fenomenul X sau Y se va repeta peste un număr de ani, se poate pune întrebarea: ce ați mai putea spune nou, în afara unor contextualizări?

De data aceasta, cuvântul cel mai des întâlnit – aproape o mantră – este de fapt o denumire a unui set de proceduri electronice, a unei tehnologii care încă nu este clară oamenilor, prin prisma capacităților sale de acțiune și modificare a peisajului complet al umanității. Denumită destul de spectaculos „Inteligență Artificială", prescurtată mai degrabă sub formula din limba engleză – AI – această tehnologie a devenit azi atât o sperietoare, cât și un fapt care bulversează mințile oamenilor, pentru că de data aceasta conștientizarea puterii sale a venit brusc, dar suficient de puternic în dezbaterea contemporană (Dong, Conway, Bonnefon, Shariff and Radwan, 2023).

Să nu fim mirați de apariția ei, deși – ca orice schimbare majoră adusă în contemporaneitate – ea ne afectează direct și locurile de muncă, și salarizarea, precum și perspectivele pe care ni le imaginam pentru pensie, cât și pentru viitorul copiiilor noștri. Apariția acestei tehnologii este o evoluție logică a mai multor transformări pe care umanitatea le-a înregistrat în materia transmiterii datelor în ultimele două secole, și a fost cumva un vis devenit realitate – deși încă nu suntem la capacitățile maxime imaginate (Han, 2025). Totuși, tehnologia comunicării datelor a făcut evidentă trecerea la telegraful controlat

[12] Lector universitar doctor, Școala Națională de Studii Politice și Administrative București, marius333vacarelu@gmail.com.

de stat la informațiile comunicate acasă, mai întâi prin telefon, iar ulterior prin diferite cabluri și unde, iar ceea ce omul poate face astăzi independent cu diferite date este la libera lui latitudine. Evident, marea diferență este că azi un om obișnuit are acces într-o oră la mai multe date decât transmitea un telegraf într-o zi, iar modificările aduse vieții cotidiene a fiecăruia dintre noi de abundența de informații pot fi radicale și nefiltrate de modalitățile în care zeci și sute de ani guvernele controlau fluxurile de știri.

Printre consecințele aduse de revoluționarea comunicațiilor cea mai importantă a fost în sfera administrativă. Putem în anumite privințe considera că tocmai apariția tipurilor de comunicare rapidă – mai rapidă și ulterior foarte rapidă – a stat la baza reformulării relațiilor politice și administrative din fiecare stat.

De fapt, din momentul în care comunicațiile au început să fie mai rapide transformările de substanță din dreptul public au apărut, fie pe planul politicilor, fie pe cel al materializării normativ-doctrinare. Concret, după 1837 – când a fost inventat telegraful – circulația ziarelor crește, bazându-se atât pe rapiditatea primirii știrilor, dar și pe forța în expansiune a transporturilor feroviare, ceea ce permite ca circulația veștilor și ideilor de orice tip să se extindă cu viteză (Epstein, 2018) în toate zonele urbane, precum și a spațiilor limitrofe mediilor orășenești. Prin prisma urbanizării extinse și a dezvoltării tehnologice specifice, vestul Europei și partea de limbă engleză a Americii de Nord sunt primele beneficiare al acestei transformări profunde a societății, iar estul Europei, Asia și Africa vor păși mai târziu pe același drum. Totuși, raportat la problemele generale ale societății, care erau mai grave în aceste părți slab dezvoltate, era de așteptat ca să se facă pași rapizi pentru recuperarea decalajului, chiar dacă multe elemente de infrastructură – mai ales cea feroviară – lipseau sau erau în stadii incipiente. Acest lucru avea să se concretizeze în anul revoluționar 1848, când o mare parte a continentului european va cunoaște o serie de proteste violente, care în vest vor duce la schimbări ale guvernelor, iar în est vor adăuga și problematici naționale celor sociale, economice și juridice.

Din acel moment, o parte a continentului începe să se egalizeze – cu excepția teritoriilor Imperiului Otoman și a celui Țarist – iar la nivel intelectual începe să se manifeste o solidaritate transfrontalieră reală, care va avea efecte importate nu doar pe plan politic, ci mai ales juridic și administrativ (Hazareesingh, 2003). Universitățile din vestul Europei primesc tot mai mulți tineri din străinătate, care observă realitățile țărilor unde studiază, dar care și adoptă modelele de organizare a societăților vest-europene, mai întâi mental, iar ulterior – după ce se vor întoarce în propriile fiefuri și vor deveni miniștri sau parlamentari (pentru că nu era accesibil oricui studiul și traiul în străinătate, acest transfer de cunoștințe va fi realizat preponderent celor care aveau deja bani și/sau influență pentru a avea cariere politice cel puțin substanțiale, dacă nu chiar remarcabile) – respectivii tineri schimbă legislațiile naționale după ceea ce învățaseră la Paris, Londra, Berlin etc. Deloc întâmplător, legislația civilă franco – germană domină o mare parte a lumii, codurile civile ale acestora fiind sursă de inspirație, acolo unde nu au fost direct traduse; practicienii și doctrinarii dreptului privat vest-european mândrindu-se cu faptul că influența cea mai depărtată a sferei lor de reglementare ajungea în Japonia.

Nu este spațiul aici pentru a discuta de ce dreptul de inspirație britanică va avea mai puțină răspândire, cu toate că puterea politico-administrativă a Londrei se întindea pe toate continentele – vom nota că în secolul XIX în materia dreptului vocea care părea a fi

civilizațională, chiar cu caracter universal provenea din Franța, distanța față de Declarația Universală a Drepturilor Omului și Cetățeanului fiind doar de câteva zeci de ani, influența celor care au trăit momentul adoptării sale fiind prelungită nu doar de războaiele duse de Napoleon, cât mai mult de cele două revoluții, din 1830 și respectiv 1848.

Însă secolul XIX mai înseamnă și alte creații intelectuale care modifică realitățile vechi de secole sau milenii, și care schimbă cu totul gândirea umanității. De la crearea unor medicamente și vaccinuri mai bune la inventarea electricității și a marilor canele – Suez și Panama – totul începe să surâdă umanității, care capătă o mai mare încredere în sine și în posibilitatea de a-și îmbunătăți traiul într-o manieră decisivă – aspect pe care în mare măsură secolul XX l-a confirmat, speranța de viață crescând la nivel global în anul 2000 de mai mult de două ori față de nivelul anului 1900 (Roser, 2018), iar numărul absolvenților de studii superioare mărindu-se de peste 100 de ori (Ritchie, Samborska, Ahuja, Ortiz-Ospina and Roser, 2023). Or, toate aceste progrese au avut la bază nu doar tiparul și educația obligatorie – care se generalizează în Europa în același secol XIX – cât mai ales viteza de comunicare a datelor din cărți și ziare, precum și cantitățile în care acestea ajung în localitățile din provinciile fiecărei țări. Accesul la progres este pentru prima dată foarte larg, din ce în ce mai mulți oameni putând să beneficieze de invenții într-un interval de timp rezonabil față de momentul creării acestora, aspect pe care îl vom nota în acești ani relativ la inteligența artificială.

Științele dreptului public și cele ale guvernării sunt și ele parte a acestor mari transformări ideatico-tehnologice, ceea ce era atât logic, cât și necesar. Evoluțiile sunt potențate și de faptul că din acel secol apar mai multe state independente sau cel puțin autonome, care au nevoie de constituții și codificare – civilă, comercială, penală, administrativă, procedurală etc. – ceea ce permite pe de o parte răspândirea ideilor vestului Europei la nivel global (Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu" al Academiei Române, 2012), dar și testarea acestora, pentru că ceea ce putea fi acceptat social și aplicat în cea mai dezvoltată parte a lumii nu putea fi replicat în același mod peste tot. Astfel, implicit se verifică idei, concepte și reglementări, iar foștii studenți deveniți legiuitori păstrează legăturile cu profesorii avuți în universitățile vest-europene, ceea ce le oferă acestora date din surse sigure privind aplicarea ideilor expuse la modul teoretic în aule. Aproape toată lumea are de câștigat, deși în țările cu nivel de dezvoltare mai redus anumite concepte ale vestului Europei fie nu se pot aplica, fie nu se pot nici măcar edicta – diferențele fiind prea mari în tipologiile gândirii și practicilor cotidiene. Totuși progresul este real și toți înțeleg necesitatea studierii atente a practicilor vestului Europei, iar încet-încet și infrastructurile încep să se modifice, fiind create rețele de căi ferate, sisteme de canalizare și salubritate, sisteme complete de învățământ etc.

Administrațiile publice urmează și ele această direcție de modernizare și adaptare procedural ideatică, pentru că ele trebuie fie să aplice direct noile legislații, fie cel puțin să supravegheze aplicarea noilor norme juridice. Crește nevoia de funcționari publici, și pentru asta sistemele de învățământ trebuie extinse, iar recrutarea personalului necesar mediului public și privat începe să reclame teste de competență și diplome de studii. Practic, societatea de astăzi se creează cu adevărat în a doua jumătate a secolului XIX, sub aspectul tiparului juridic. Facultățile de drept și practicienii dreptului public sunt din ce în ce mai solicitați să ofere soluții privind buna guvernare și mai ales procedurile

administrative (Pacteau, 2005), iar justiția începe și ea să aibă litigii din sfera contenciosului administrativ cu grad crescut de complexitate. Rezultatul nu se lasă mult așteptat, iar bibliotecile universităților îl exprimă foarte simplu: pilonii dreptului public sunt exprimați la nivel teoretic – sau mai precis sunt fixați – în liniile lor cele mai importante tocmai în a doua jumătate a secolului XIX. În acest sens putem nota celebra lucrare de drept administrativ francez numită JurisClasseur, care debutează tot în această perioadă, ea notând cele mai importante decizii ale justiției naționale; prin faptul că ea este reeditată anual, de fiecare dată menținându-se conținutul anului anterior, la care se adaugă alte decizii noi se relevă atât continuitatea și coerența dreptului, cât și necesitatea temeiniciei studierii dreptului public și a administrației publice din vremurile istoriei, iar nu doar pe baza cursurilor publicate în anul în care studenții trebuie să promoveze examenele la disciplinele aferente acestui mare domeniu de activitate și reglementare.

Acest avans intelectual se regăsește în toate ramurile științelor, dar cel din domeniul juridic interesează cel mai mult, pentru că prin legislație se creează acele forme de organizare a societății, precum și modalitățile în care persoanele fizice și juridice relaționează zi de zi. Să nu uităm că ramurile dreptului nu sunt statice, doctrina cu atât mai puțin, și în același timp ele sunt congruente, influențându-se reciproc. Progresul doctrinar de la finalul secolului XIX a fost recunoscut și în sfera dreptului privat, și în general în tot ce ține de educația juridică – de altfel, în aceeași perioadă a crescut numărul facultăților de drept, și mai întotdeauna în momentul în care se crea o nouă universitate printre facultățile care se înființau era și o astfel de facultate. Practic, societatea înțelegea nevoia de profesionalizare a administrației publice și a justiției, dar mai ales și nevoia de reglementare cât mai precisă și extinsă a situațiilor tot mai diverse care apăreau, ca efect al noilor dezvoltări tehnologice.

Exista o particularitate pe care o analizăm mai puțin însă, și care a creat probleme mai târziu, astăzi începând să fie mai degrabă adusă pe un plan secund al îndeplinirii. Concret, acea parte a secolului era unul în care populația globală era redusă – abia în anul 1927 se ajunge la al doilea miliard de locuitori (Worldometers, 2025), și în creștere, iar resursele naturale erau încă din belșug pe planetă, deși multe dintre ele nu aveau aceeași distribuție geografică și nu existau suficiente tehnologii pentru a le valorifica optim. Acest lucru va avea efect asupra doctrinei de drept public, și în special a dreptului administrativ, care va fundamenta noțiunea de serviciu public nu doar prin trăsăturile strict juridice, ci și printr-o fundamentare materială, care va spune că statul/administrația publică trebuie să îndeplinească nevoile publice pe baza unui regim juridic derogator, exorbitant de la regulile obișnuite, indiferent de costurile necesare pentru aceasta (Valette, 2020). În teorie acest lucru este corect, dar nu trebuie să uităm că juriștii care au fundamentat aceste noțiuni trăiau în țările cele mai dezvoltate ale timpului, care aveau colonii din care extrăgeau resurse, iar standardele pe care le imaginau în tratatele juridice nu puteau să nu fie influențate de aceste realități. Ar fi greu de crezut că juriștii din Imperiul Otoman din anii 1890 – 1910 ar fi putut să fundamenteze astfel de opinii – spre exemplu – când dezvoltarea lor tehnologică era minusculă, iar în altă țări și mai sărace astfel de viziuni ar fi fost considerate ca utopii.

După cum precizam mai sus, tinerii din toată lumea studiau în aceste țări vest-europene inclusiv științele juridice, și au preluat pentru țările lor aceste concepte – evident,

inclusiv cel al serviciului public – astfel încât ceea ce gândeau profesorii Facultății de Drept din Paris era replicat de facultățile similare la scară universală, dar cu note bibliografice, fiindu-le clar tuturor de unde proveneau aceste idei. Cu obiectivitate trebuie să menționăm că această exprimare a ideii de serviciu public – indiferent cât de mari vor fi costurile implementării – va avea totuși beneficii mult mai mari decât efecte negative, pentru că pe baza ei în multe țări au putut apărea argumente atât pentru reducerea puterilor abuzive ale clasei politice, cat și pentru fixarea unor cadre stabile pentru administrațiile publice din aceste țări, prin care s-a mai limitat din arbitrariul puterii publice. Fără a extinde analiza, vom nota că nu o dată adoptarea de standarde legale ambițioase – a se citi „mai mari decât poate azi statul să îndeplinească" – s-a reușit în timp atât obținerea unei direcții clare de dezvoltare a țărilor și instituțiilor, cât și implementarea substanțială a acesteia (direcția de dezvoltare).

Creșterea complexității societății ajunge la praguri inimaginabile după terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial. Evident, nu vom analiza această situație, ci doar vom menționa că această perioadă aduce un progres uriaș în materia comunicațiilor, care devin mai rapide, mai extinse ca timp și ca imagine (inclusiv color), dar mai ales în fiecare locuință. Standardul unei locuințe după 1960 presupune obligatoriu aparat de radio și televiziune, ceea ce permite atât influențarea politică a omului, indiferent de nivelul său de pregătire, dar și o anumită educare, care se poate realiza atât implicit, prin conținutul emisiunilor difuzate, dar și prin programe declarate de la început educative – iar în contextul pandemiei Covid-19 toată lumea a văzut cum televiziunile pot juca din nou rolul de difuzare a cunoștințelor pentru școlari. Tot în standardul locuirii se mai includea încă din vremea anterioară acelei mari conflagrații și telefonul, iar dacă suntem logici, vedem că aceste trei obiecte care comunică audio și video date reprezintă temeiul computerelor și mai ales internetului, ele neputând fi posibile în absența celorlalte.

Aceste trei obiecte vor reprezenta însă o provocare pentru legiuitori, pentru că ei vor dori să reglementeze condițiile de înființare și activitatea posturilor de radio și televiziune, iar în condițiile specifice fiecărui regim politic, se vor adopta tipologii noi pentru sistemele de telefonie. Astfel, în țările comuniste nu va fi deloc încurajată centrala telefonică automată, ci aceea prin legătură determinată de operatorul uman care făcea conexiunile necesare, pe când în țările lumii libere vor apărea telefoane portabile (mai întâi în mașini, ulterior și în buzunarul oamenilor), ceea ce înlesnea nu doar legăturile inter-umane (conexiunea socială), ci oferea mai mult timp pentru muncă și eficacitatea în companiile comerciale. Evident, progresul va fi doar de partea lumii libere, care va inventa și dezvolta sisteme de comunicare între diferitele obiecte, computere și tot ceea ce putea emite/primi unde. Administrațiile publice vor fi nevoite să se adapteze acestor realități tehnologice, integrându-le pe parcurs, iar la un moment-dat duoul computer-internet va deveni inevitabil, cu consecințe care ajung până la AI.

Al doilea aspect fundamental al transformării administrațiilor publice va fi dat strict de demografie. După cum spuneam mai sus, pentru prima dată în istorie umanitatea atinge pragul de două miliarde de locuitori abia în secolul XX, dar chiar în anul 1927. Doar că din acel moment progresul demografic este uriaș, cu trei miliarde persoane în anul 1960, cinci miliarde locuitori în anul 1987, ajungându-se astăzi la peste opt miliarde de oameni trăitori pe planeta noastră.

Această creștere uriașă va fi însă una care începe să consume resursele naturale în ritm accelerat, punând în discuție teoria clasică a serviciilor publice din dreptul administrativ. Da, nevoile publice trebuie îndeplinite, dar nu cu orice preț, deoarece nu are cine să îl plătească – impozitele necesare asigurării costurilor acestora ar fi prea mari, iar în multe țări tocmai această teorie a creat azi datorii publice uriașe, uneori depășind 100% din PIB. În plus, nu avem atâtea resurse la dispoziție pe planetă (Televiziunea Digi 24, 2025), indiferent câți bani am avea, ceea ce înseamnă că nu va exista niciodată o egalizare între țări a calității și numărului de servicii publice oferite. De aceea, în ultimii 30 de ani s-a ajuns în toate țările la modificarea în fapt – adică în legislație, în dreptul pozitiv – a acestei teorii, astfel încât conceptele de eficiență, eficacitate, economisire etc. au ajuns să devină principii ale normelor juridice ce reglementează toate activitățile administrației publice, fie în regie proprie, fie prin gestiune indirectă sau delegată.

Evident, cunoașterea nu a stagnat, iar ansamblul de tehnologii dezvoltate în ultimul secol a ajuns la un prag în care electronica a preluat o mare parte din activitățile umane, fie parțial, fie într-o proporție covârșitoare. Indiferent cum se denumește procesul, temeiul acestei inversări a raportului om – mașini este dorința de confort fizic (muncile grele pot fi mai vătămătoare fizic), iar sub aspectul confortului psihic, notăm dorința logică, demonstrată științific de a nu munci repetitiv. De aceea, scopul principal al celor ce au dezvoltat în ultimele decenii obiecte considerate „inteligente" au fost tocmai creșterea lejerității vieții, prin reducerea timpilor necesari corpului uman de a face anumite activități (a se avea în vedere, spre exemplu, simplificarea procesului de spălare a hainelor în ultimele decenii, de la *manu propria* la programe care stabilesc temperatura apei, cantitatea de detergent folosită etc.), oferind astfel minute sau chiar ore pentru a se face alte lucruri, poate mai costisitoare sub aspect intelectual sau temporal (studiu intens; două joburi etc.).

Complexitatea funcționării acestor obiecte este una în creștere, ceea ce a modificat alte perspective ale economiilor lumii, deoarece în multe țări astfel de bunuri creează probleme în ceea ce privește reparațiile, fiind necesare obiecte care nu se produc pe piața locală și care nu pot fi înlocuite sub nici o formă, decât prin import de la producătorii respectivelor obiecte. Ca efect, se ajunge din ce în ce mai mult la o stratificare a economiilor, care are din nou efecte asupra administrației publice, de data asta pe baza consecințelor acestor super-tehnologii. Ele sunt mai puțin poluante, iar bunurile care nu îndeplinesc anumite standarde tehnologice implicite ies de pe piață, ceea ce „curăță" aerul și apa din anumite teritorii (a se vedea în special UE), iar producătorii care nu reușesc adaptarea la aceste noi limite – devenite chiar oficiale, prin includerea lor în legislații) ies pur și simplu de pe piața dezvoltată financiar, rămânând ca opțiune zona statelor sărace și a celor în curs de dezvoltare, care au standarde mai reduse, dar și imposibilitatea reparării bunurilor complexe.

Acest întreg circuit de deplasare al obiectelor super-tehnologizate – de la țările avansate către statele cu putere financiară mai redusă – este unul etern, de fapt. Umanitatea nu a progresat aproape niciodată altfel, și sute de ani lupta pentru diferitele procedee de realizare a unor bunuri, precum și după meșteșugarii care le fabricau a fost fără jenă și milă, pentru că în cele mai multe cazuri invaziile unora și altora aveau ca scop preluarea de teritorii dezvoltate, cu cât mai mulți locuitori bine pregătiți în anumite ocupații care lipseau (sau erau deficitare) în formațiunea politică agresoare. Totuși, după anul 1990

se observă apariția unui alt fenomen, care are la bază eliminarea marilor diferențe ce au durat 45 de ani în vremea Războiului Rece. Concret, o mare parte din tehnologii nu mai sunt apanajul unor țări, cât mai ales ale unor companii private, care își deplasează unitățile de producție și/sau de cercetare în diferite state, acolo unde legislația le este favorabilă, iar sprijinul guvernelor este uneori mai mult decât substanțial. Rezultatul este remarcabil, pentru că țări care timp de secole se aflau în ariergarda dezvoltării tehnologice au astăzi pe teritoriul propriu uzine de mare complexitate, care au adus modificări ale sistemelor administrative naționale, de la cel educațional – pregătind ingineri pentru aceste fabrici – la cele ce țin de infrastructura necesară bunei funcționări a acestora. Astfel, putem spune că această expansiune a producției de bunuri la nivel global a fost un factor foarte util administrațiilor publice, care au fost obligate să facă acei pași necesari sprijinirii activității agenților economici.

Totuși, apariția Inteligenței Artificiale nu urmează această nouă tipologie de producție, deoarece nu este ajunsă la stadiul complet al dezvoltării, pe de o parte, iar pe de alta exista multe costuri greu de suportat de majoritatea țărilor lumii, fiind necesare atât cantități uriașe de energie pentru a o face funcțională, cât și de apă (pentru răcirea serverelor uriașe). De aceea, primul pas pe care trebuie să îl avem în vedere este legat de o răspândire mai redusă a celor ce pot oferi această tehnologie, ceea ce înseamnă că doar legiuitorii și administrația publică din câteva state se vor confrunta cu întregul ansamblu de probleme pe care AI îl ridică, pe cât majoritatea țărilor lumii vor fi doar în poziția de utilizatori, neputând controla integral capacitățile acestei noi dezvoltări a minții omenești.

Acest lucru are o consecință importantă sub aspect legislativ, dar mai ales la nivelul administrației publice, care poate fi în realitate un avantaj pentru țările ce nu vor avea instrumentele proprii de AI. Concret, va exista un decalaj real și destul de mare între țările care au pe propriul teritoriu furnizori de instrumente AI și statele care nu le au, deoarece primele vor avea în permanență în atenție nu doar funcționarea obiectelor prin intermediul acestei tehnologii, ci și modul în care aceasta evoluează, se dezvoltă și atinge anumite praguri de realizare a sarcinilor dorite de oameni. Va fi deci o continuă acțiune a legiuitorilor de a reglementa tehnologia AI în propria lor țară (Book, 2024), dar având în vedere că rezultatele vor fi globale, pentru că oricine poate alege un furnizor de AI din orice loc al lumii, în raport de propriile interese. Deci, în statele care nu au astfel de furnizori (creatori) AI naționali vor trebui avute în vedere capacitățile realizate în alte țări, pentru că va exista și competiția dintre modelele acestei tehnologii, dar și atingerea unui prag de echilibru, pentru că va exista discuția privind rolul acesteia în economie, astfel încât să nu devină în sine un adversar al majorității lucrătorilor de pe piața muncii.

Astfel, discuția va fi despre reglementarea puterilor acestor dispozitive inteligente într-o țară anume, iar statele care nu au astfel de furnizori de AI pe teritoriul național vor fi mai ușor de speriat de capacitățile la care se ajunge undeva, în străinătate, și vor dori să accepte doar o parte a forței acestei tehnologii. Evident, această diminuare se va face mai întâi legislativ, dar nu este sigur că statul în cauză va putea să impună administrativ această reducere a puterii respective, pentru că nu va deține întotdeauna capacitățile tehnologice de blocare. În plus, legiuitorii și administrația publică sectorială (cea care va trebui să se confrunte cu aplicarea normelor ce reglementează pe un teritoriu aplicațiile AI) pot vedea cum creatorul unui model anume nu permite din construcție diminuarea

capacităților în cauză decât strict de la sediul centrul al furnizorului, ceea ce aduce în discuție obligativitatea conformării față de normele edictate în alt stat, aspect pe care principiile dreptului privind aplicarea normelor juridice îl analizează într-o cheie ce nu favorizează guvernele străine.

Evident însă, țările care nu au astfel de furnizori proprii vor fi puși de fapt în fața a trei opțiuni: a) admit integral orice tip de tehnologie – aspect pe care țările sărace îl vor face indiferent cât de mult s-ar opune, pentru că nu au capacitatea de a se opune b) vor selecta legislativ și vor depune toate eforturile tehnologice pentru a limita fie anumiți furnizori de AI, fie o parte a capacităților acestor tehnologii, în raport de diferite interese c) vor căuta să blocheze accesul la anumiți furnizori de AI, considerați a fi din țări neprietenoase, sau având capacități necontrolabile în anumite sfere. Un blocaj perfect nu va putea fi făcut, pentru că azi simpla căutare pe diferitele site-uri este rezultatul aplicării de către acestea a anumitor furnizori de AI, ceea ce din start pune o problemă regimurilor politice autoritare sau dictatoriale, care nu doresc ca anumite teme să fie cunoscute pe scară largă.

Administrațiile publice vor fi deci obligate să se conformeze deciziilor politice, dar capacitățile lor vor fi diferite, mai ales în sfera administrațiilor publice locale, care nu au aceleași bugete și nici același număr de specialiști IT, ceea ce va face mai greu să implementeze anumite acte normative. În același timp, să nu uităm și alți factori care pot influența diferit folosirea instrumentelor AI în administrația publică. Concret, azi poți avea acces la tehnologia AI atât pe computerul de acasă, cât și pe telefonul mobil. În acest mod un funcționar poate lucra de acasă – dacă are prea multe de rezolvat într-o zi – sau de pe propriul telefon mobil chestiuni cu instrumente AI care la locul său de muncă sunt interzise sau restricționate, ajungându-se astfel la anumite rezultate practice, care pot să fie uneori neapreciate de către conducerea instituției publice respective. Trebuie notat că acest lucru se poate întâmpla și cu funcționarii administrației publice de stat, iar acest lucru în final aduce în discuție conceptul de aplicare completă și unitară a normelor juridice, deoarece în zona IT nu este întotdeauna posibil să se atingă acest stadiu, existând în multe domenii (site-uri) metode de ocolire a barierelor legale și/sau tehnice.

Un alt aspect fundamental în care tehnologia AI va aduce efecte în sfera administrației publice este aceea a dimensiunii personalului acesteia. După cum subliniam mai sus, această creație electronică are ca scop reducerea repetițiilor – rutinelor, ceea ce afectează acea dimensiune a administrației publice care acționează mai puțin prin analiza unor date, și mai mult prin aplicarea fără mari îndoieli a legislației (spre exemplu, emiterea de permise de conducere, pașapoarte, etc.), denumită în dreptul administrativ „competență legată". Evident, aici AI va putea fi folosit pentru a reduce numărul funcționarilor implicați, ceea ce va avea ca efect o reducere de personal ce poate fi în timp destul de substanțială. De fapt, aici este vorba și de o confruntare implicită a unor modele IT, pe de o parte, și un deziderat clasic al administrației publice, care dorește ca majoritatea procedurilor să fie simple, ușor de utilizat nu doar de către funcționari, ci și de cetățeni și rapide. Or, dacă analizăm cu atenție, prin această nouă tehnologie se poate ajunge mai aproape de dezideratul administrației publice, ceea ce însă va face ca o parte a personalului acesteia să devină inutilă, trebuind deci a fi eliberată din funcție.

Discuția privind scăderea personalului administrației publice nu este una simplă, pentru că ea se completează cu reducerea locurilor de muncă în mediul privat (Goldman

Sachs, 2025), precum și cu faptul că oamenii nemulțumiți de situație vor protesta contra mediului politic și vor cere sprijin de la instituțiile administrației publice. Totuși, aici va exista diferențierea economică, pentru că – după cum spuneam mai sus – nu toate țările vor implementa instrumente AI în administrația publică pe scară largă, sau cel puțin nu atât de repede. Motivele sunt atât obiective – costurile mari de implementare, dar și faptul că încă nu s-a ajuns la o chestiune pe deplin închegată a acestei tehnologii, fiind încă multe erori depistate în operarea lor – dar și subiective, pentru că în multe țări administrația publică este un sector importat de angajabilitate, ceea ce face ca diminuarea sa să afecteze atât loialitățile politice față de partidele de la guvernare (care își plasează membrii în diferitele instituții publice), cât și peisajul economic al unor regiuni mai sărace, și care nu au obiectiv prea multe locuri de muncă în mediul privat. Din acest motiv, va exista în multe țări cu nivel de trai scăzut o reticență reală cu substrat economico-politic de adoptare a tehnologiilor AI în administrația publică, pentru că efectul final al acesteia este tocmai reducerea de personal, ceea ce este greu de acceptat pentru partidele de guvernământ.

Aici, tocmai o precizare este important de făcut: evoluția umanității s-a făcut tocmai pentru că oamenii au dorit mai mult timp liber pentru ei, lucrând în condiții cât mai ușoare – asta însemnând că tehnologia AI va fi totuși adoptată la nivel global, chiar dacă nu peste tot la fel de repede, iar reducerea personalului administrației publice va fi și ea inevitabilă, deși acest proces va avea din nou ritmuri și viteze diferite. Să nu uităm că deja o parte din aplicațiile AI au efect în educație, ceea ce va avea ca efect schimbare întregului sistem școlar și dispariția multor profesori – ceea ce ar putea fi transformat în bine, în anumite condiții, dacă cei care vor părăsi învățământul vor fi înlocuiți de profesori virtuali de calitate; că în alte sfere administrative lucrătorii de la ghișee vor putea fi înlocuiți și că în general orice nouă tehnologie creată după anii 1950 a avut ca efect eliberarea de forță de muncă din locurile de muncă anterioare și îndreptarea ei spre alte direcții, deși nu întotdeauna cu aceeași viteză. Serviciul public în sine este cel care va fi transformat prin asumarea de către algoritmii AI a multor sarcini repetitive, ceea ce va reduce interacțiunea cu omul în sine doar pentru problemele de o mai mare complexitate, care necesită o asumare reală a autorității funcției publice.

De aceea, marea provocare pentru guverne va fi tocmai să găsească acel echilibru între interesele propriilor partide, care reclamă funcții importante în administrația publică, inclusiv la nivelul administrației publice locale, și presiunea publică de a reduce atât cheltuielile publice (de observat că cele mai puternice țări din sfera AI au și datorii publice mari), cât și numărul de funcționari publici. De fapt, există o presiune puternică pentru neutralitatea completă a administrației publice, astfel încât cetățenii să relaționeze cât mai puțin cu aceasta, iar o mașină, indiferent cum se numește, să facă mai toată munca funcționarilor publici. Dacă timp de sute de ani acest lucru a fost mai mult un vis, automatizările aduse de AI încep să creeze o parte consistentă a acestui vis, ceea ce nu este apreciat de către funcționarii publici, ce vor începe să își piardă atât din bani, cât și din prestigiu, dar mai ales de către partidele politice, care nu vor mai avea locuri unde să își plaseze proprii membrii, scăzând astfel atractivitatea față de actualii și potențialii militanți.

Inteligența Artificială nu este un panaceu, dar nici cel mai rău tratament aplicat vieții omenești. Ea este totuși o concretizare a visului hedonismului și nemuncii, cel pe care

oamenii l-au exprimat în basme și zicale pline de umor. Toate sistemele din cadrul pieței muncii vor fi afectate de către ea, dar efectele cele mai puternice – precum și opoziția față de implementarea ei – vor fi în rândurile administrației publice, care se va vedea în bună măsură afectată în însăși unul dintre atributele fundamentale, anume puterea pe care *ab initio* o exercită într-o comunitate. Cum o parte a acestei puteri va putea fi înlocuită prin mecanismele AI, ne putem aștepta la opoziții ferme din partea multor actori, dar în final guvernele vor trebui să aibă în vedere că datoriile publice mari – care au la bază și un număr mare de persoane care lucrează în administrația publică – obligă la reducerea cheltuielilor, iar această nouă tehnologie va putea înlocui omul, lucrând fără pauză de cafea ori grija copiiilor sau a programărilor/vizitelor la diferiții agenți comerciali.

BIBLIOGRAFIE:

Book, A., (2024), Should AI be Regulated? The Arguments For and Against, https://www.wearedevelopers.com/en/magazine/271/eu-ai-regulation-artificial-intelligence-regulations

Dong, M., Conway, J., Bonnefon, J. F., Shariff, A., & Rahwan, I. (2023), A psychological model predicts fears about artificial intelligence across 20 Countries and 6 domains of application, https://osf.io/preprints/psyarxiv/pjvqt

Epstein, B., The Social and Technological History of Political Communication Change (2018), in The Only Constant is Change: Technology, Political Communication, and Innovation Over Time, Oxford Studies in Digital Politics, https://doi.org/10.1093/oso/9780190698980.003.0002

Goldman Sachs (2025), How Will AI Affect the Global Workforce?, https://www.goldmansachs.com/insights/articles/how-will-ai-affect-the-global-workforce

Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu" al Academiei Române, *Ştiinţe şi codificare în România*, Universul Juridic, Bucureşti, 2012

Han, S., Is AI the end of software engineering or the next step in its evolution?, (2025), https://www.theverge.com/ai-artificial-intelligence/767973/vibe-coding-ai-future-end-evolution

Hazareesingh, S., Introduction: Revisiting the Intellectual Transformation of Nineteenth-Century France (2003), in Intellectual Founders of the Republic: Five Studies in Nineteenth-Century French Political Thought Oxford Academic, https://doi.org/10.1093/0199247943.003.0001

Pacteau, B., (2005), *La doctrine, auteurs, acteurs du droit administrative*, in *Les Facultés de Droit inspiratrices du droit?,* edited by Maryvonne Hecquard-Théron, Presses de l'Université Toulouse, Toulouse, p. 83 – 95, https://doi.org/10.4000/books.putc.1652

Ritchie, H., Samborska, V., Ahuja, N., Esteban Ortiz-Ospina, E. and Roser, M., (2023), Global Education, https://ourworldindata.org/global-education

Roser, M., (2018), Twice as long – life expectancy around the world. Life expectancy has doubled over the last two centuries around the world. How has this happened?, https://ourworldindata.org/life-expectancy-globally

Televiziunea Digi 24, (2025), Omenirea îşi va epuiza luna aceasta resursele naturale pentru tot anul 2025. România trăieşte „pe datorie" ecologică încă din mai, https://www.digi24.ro/stiri/sci-tech/natura-si-mediu/omenirea-isi-va-epuiza-luna-aceasta-resursele-naturale-pentru-tot-anul-2025-romania-traieste-pe-datorie-ecologica-inca-din-mai-3311355 (accesat la 26.08.2025)

Valette, J.-P., (2020). *Chapitre 2. La conception classique du service public*, in *Droit des services publics*, Ellipses, Paris, (p. 35-51)

Worldometers, World Population by Year, https://www.worldometers.info/world-population/world-population-by-year/